

несе відповідь на це запитання?

Важко переоцінити важливість цієї дискусії для філософії математики. Втім, цікавою вона є і з погляду історії філософії також. Суперечка, яка відбулася на межі ХІХ та ХХ століть містить у собі як минулу історичну філософську традицію (питання про ідеалізм), так і майбутні гострі теми для дискусій (згадана теорія категорій). Д. Айзааксон та інші згадані сучасні дослідники в основному порівнюють позиції Г. Фреге та Д. Гільберта, а потім проєктують їхні ідеї на подальший розвиток математики та філософії. Цікавою деталлю, є те, що Д. Айзааксон згадує теорію категорій, тобто реальну математичну формальну систему, як аргумент на користь позиції в межах філософії математики, а не самої математики.

Без сумнівів, відлуння дискусії між двома великими математиками-філософами ще довго буде чути у філософії математики та історії філософії загалом.

Література:

- 1) Blanchette P. Frege and Hilbert on Consistency / Blanchette Patricia // Journal of Philosophy. – 1996. – Vol. 7. – P. 317-336.
- 2) Dummett M. Frege on the Consistency of Mathematical Theories / Dummett Michael // Studien zu Frege. – Stuttgart, 1975. – P. 229-242.
- 3) Hodges W. The Importance and Neglect of Conceptual Analysis / Hodges Wilfrid // First-Order Logic Revisited. – Berlin: Logos Verlag, 2004. – P. 129-153.
- 4) Isaacson D. The Reality of Mathematics and the Case of Set Theory / Isaacson Daniel // Truth, Reference and realism. – CEU Press, 2011. – 278 p.

**Осмислення міста в європейській філософії: від «Граду Божого»
Августина Блаженного до «міста ненависті» Жана Бодріяра**

Ольга Петренко

Національний Університет «Києво-Могилянська
академія» (Київ)

Ернст Кассіерер означив людину як істоту, що творить символи [Кассіерер 2001, с. 11]. Індивід рефлексує про власне середовище існування як реальність символічного порядку, тож, мешкання в місті набуває статусу онтологічної події, структурно окресленої у формах культури.

Мета роботи – проаналізувати концепції осмислення в європейській філософській думці феномену міста та екзистенційної ситуації людського проживання в ньому. Об'єкт дослідження перебуває на межі філософської антропології та філософії культури, предметом вивчення є концепт міста крізь призму людського осмислення свого місця в ньому.

Із теологічно-філософського погляду ідея міста була втіленням уявлення про осердя світу, що постало внаслідок об'єднання профанного простору довкола сакрального центру. Зasadничою категорією античного суспільства був поліс, який визначався не просторово, а соціально – як спільнота вільних повноправних громадян, залучених у життя громади. На відміну від мешканця античного міста, котрий опікувався своєю земною репутацією та прагнув визнання громади, людина Середньовіччя вже за життя готувалася скласти посмертний звіт перед Богом. Блаженний Августин зображує місто як форму еманации Бога [Августин 1998, с. 321]. Із ренесансним антропологічним поворотом, людина перебирає на себе статус деміурга, здатного впливати на вигляд міста. Людина стала мірою речей: споруди в архітектурних трактатах уподібнювалися до людського тіла як взірця досконалих пропорцій.

На думку Нікколо Мак'явеллі, місто, кероване однією людиною, видається слабким, і, у разі смерті правителя, таке місто легше завоювати, натомість, вільне місто постає живою непокірною істотою, його значно важче впокорити через тяглість історичної пам'яті та закоріненість у власні традиції [Мак'явеллі 2007, с. 429]. В «Утопії» Томаса Мора, де всі міста подібні, і, пізнавши одне з них, можна скласти уявлення про решту, водночас, виникає антиутопійна теза про те, що всі рівні між собою міста, усе ж, поступаються Амауроту як місцю перебування сенату. Це місто завдячує довершеністю тому, що план Амаурота власноруч креслав Утоп. Подібно до цього, у «Місті Сонця» Томмазо Кампанелли життям міста керує єдиний правитель – Сонце. Рене Декарт у

«Міркуванні про метод» зазначає, що витвори, до появи яких причетні багато людей, менш досконалі, ніж творіння однієї людини [Декарт 2001, с. 14]. Уподібнюючи культуру до невпорядкованого середньовічного міста, філософ наголошує на необхідності перебувати пізнання за раціональними принципами.

Згодом потужна традиція осмислення міста у двох площинах – як міста-концепту та міста-практики – зумовила вплив архітектурної думки на становлення марксизму. Набула поширення ідея кореляції між оформленням простору та конструюванням соціуму. Карл Маркс у «Капіталі» наводив образ архітектора, що має в уяві ідеальний образ майбутньої споруди, на противагу до бджоли, котра будує безрефлексивно [Маркс 1960, с. 189]. Згодом Вальтер Беньямін у праці «Пасажі» обґрунтував зв'язок між виставковими практиками та явищем публічності, що передбачає перебування на видноті – як товарів, так і відвідувачів.

У добу *fin de siècle* місто було визнане невдалим проектом, відчуженим від людини. Георг Зіммель у праці «Великі міста й духовне життя» зобразив мешканця мегаполіса як невротика, котрий не може дати собі раду з ритмом міського життя й надміром вражень. Мартин Гайдеггер в есе «Витоки художнього творення» називає завданням архітектора не проектування споруди, а створення відкритого простору, розриву в повсякденні, що дасть змогу досягнути цілісність світу, приховану за рутинною буденністю.

Мішель Фуко означає поліційну практику як суто міську реальію, а поліцію називає інститутом ринку [Фуко 2011, с. 434]. Урбанізація позначає уніфікацію та облаштування всієї державної території за зразком міста, а описана утопістами керованість міського життя одним вищим центром конотована негативно. Жан Бодріяр визначає місто за умов суспільства споживання як «сучасну метрополію», для якої притаманне зростання концентрації індивідів, що нівелює індивідуальність як таку [Бодрияр 2006, с. 440]. На думку філософа, переживанню міста як цілісного середовища приходить на зміну переживання речей.

Отже, з поступом філософської думки людство приходить до висновку, що мешкає не в природному середовищі, а в сконструйованій дійсності. Індивід дедалі більше відчуває на собі вплив міста, радше, ніж створює його. Наскрізною тенденцією в проаналізованих філософських теоріях є концепт міста, керованого громадою

чи єдиним правителем – від утопійних візій до паноктикуму. Розгляд європейської традиції осмислення екзистенційної ситуації проживання людини в урбаністичному просторі засвідчує перехід від уявлення про місто як космос до сприйняття міського життя як непорядкованого, хаотичного, позбавленого цілісності задуму.

Література:

- 1) Блаженный Августин. О Граде Божием / Августин Блаженный // Творения / Подг. текста к печати С. И. Еремеева. – СПб.: Алетейя; К.: УЦИММ-Пресс, 1998. – Т. 3. – 595 с.
- 2) Бодрийяр Ж. Город и ненависть / Бодрийяр Ж. // Избранное: в 2 т. – Т. 2. – М.: Территория будущего, 2006. – С. 437–449.
- 3) Декарт Р. Міркування про метод (щоб правильно спрямовувати свій розум і відшукувати істину в науках) / Р. Декарт // Психологія і суспільство / Пер. В. Адрушка, С. Гатальської. – 2015. – № 2. – С. 37–46.
- 4) Кассирер Э. Философия символических форм / Кассирер Э. – Т. 1. Язык. – М.; СПб.: Университетская книга, 2001. – 271 с.
- 5) Мак'явеллі Н. Флорентійські хроніки. Державець / Н. Мак'явеллі; пер. А. Перепаді. – Х.: Фоліо, 2007. – 511 с.
- 6) Маркс К. Капитал. Т. I / К. Маркс // Маркс К., Энгельс Ф. Полное собрание сочинений / К. Маркс, Ф. Энгельс. – М.: Государственное издательство политической литературы, 1960. – Т. 23. – 908 с.
- 7) Фуко М. Безопасность, территория, население: курс лекций, прочитанных в Коллеж де Франс в 1977/78 учебном году / М. Фуко; пер. с фр. Н. В. Суслова, А. В. Шестакова, В. Ю. Быстрова. – СПб.: Наука, 2011. – 544 с.

Рецепція філософських текстів у праці С. Зонтаг «Про фотографію»

Юлія Петрук

Національний Університет «Києво-Могилянська академія» (Київ)